

Redactioneel

CRISIS OF POTENTIEEL?

Rutger Henneman

Gefeliciteerd!

U leest de eerste editie van Het Potentieel. Als redactie zijn we erg blij met de diversiteit aan bijdragen van mensen die in theorie en praktijk werken aan een betere wereld. Het Potentieel komt voort uit het gevoel dat er een breed verzet moet ontstaan tegen de heersende cultuur die in cultuurkritische debatten al verschillende benamingen heeft gekregen zoals: ‘pragmatisme’, ‘post-politieke consensus’, ‘gezelligheidscultus’ en het ‘there-is-no-alternative!-tijdperk’. Deze cultuur waarin het ideologische debat geschuwd wordt over de fundamentele inrichting van de samenleving, hindert maatschappelijke ontwikkeling en bloei. Om die verlammeende cultuur te doorbreken dienen vele alternatieven ontwikkeld te worden, om, in dialoog met elkaar, te werken aan een betere wereld. Het Potentieel moet daaraan bijdragen door een podium te bieden voor deze dialoog tussen maatschappelijke, culturele en ecologische visies. In die dialoog zit het maatschappelijke potentieel, de kracht van het mogelijke, om de geschiedenis in beweging te houden.

Het is belangrijk te benadrukken dat Het Potentieel zich zowel richt op praktijk als op theoretische (intellectuele) verdieping. Een theorie die niet gegrond is de praktijk en die ‘neutraal’ wil blijven en geen richting durft te geven aan de praktijk, draagt bij aan de ideologie-angst van de post-politieke consensus. Maar hetzelfde geldt voor een praktijk die niet gegrond is visie en analyse. Ook een mentaliteit van ‘niet lullen maar poetsen’ en ‘geen woorden maar daden’ draagt bij aan de gezelligheidscultus. Als je gewoon maar wat doet zonder het debat aan te gaan over de inrichting van de samenleving, zonder een richting te formuleren en te onderbouwen, kan je gezellig neutraal blijven. We proberen dus zowel geëngageerde wetenschappers, als praktische doeners met een gegronde visie aan het woord te laten in Het Potentieel.

De bijdragen in deze eerste editie geven een indruk van de verscheidenheid aan initiatieven, organisaties en bewegingen die in een land als Nederland werken aan een betere wereld. Onder hen zijn wetenschappers, verbonden aan verschillende universiteiten die aandringen op fundamentele

maatschappelijke hervormingen. Een aantal van hen is praktisch betrokken bij verschillende initiatieven en organisaties zoals het Platform voor een Duurzame en Solidaire Economie verschillende buurtmoestuinen als de Gandhituin, demonstraties tegen Monsanto, de Rotterdamse Partij voor de Dieren en een predikant die zich o.a. inzet voor de Voedselbank.

Kritiek, Visie, Potentieel en Strategie

Een eerste editie zal altijd agendabepalend zijn. Ook wat onbesproken blijft kan aanleiding zijn voor volgende bijdragen. De vragende titel ‘Crisis of Potentieel?’ is bedoeld om bijdragen uit te lokken die samen een divers probleemveld opleveren voor de dialoog tussen de vele alternatieven voor een betere wereld. Tot dit veld horen niet alleen maatschappelijke problemen. Ook de vragen naar oplossingen, richtingen en strategieën horen tot het veld van problemen waar die dialoog zich over zal buigen. Dat veld kenmerkt zich dus door de volgende elementen:

1. Kritiek, of het aanwijzen, analyseren en doorgronden van verschillende maatschappelijke problemen. Wat is er mis met de huidige samenleving dat we moeten werken aan een betere wereld? Kritiek ontstaat in deze editie vooral doordat er in de bijdragen verschillende soorten crises worden besproken: economische, ecologische, sociale, zelfs existentiële, spirituele en ontologische crises.
2. Richting bepaling, of het formuleren en onderbouwen van visies voor een betere wereld. Waar moet het heen? Wijzen verschillende alternatieven dezelfde of conflicterende richtingen aan? Zouden ze er goed aan doen samen te werken? Op welke punten wel en welke niet?
3. Het aanwijzen en beschouwen van potentieel binnen bestaande concrete ontwikkelingen, initiatieven, organisaties en bewegingen. Wie, welke groepen, of wat voor ontwikkelingen, kenmerken en krachten die nu bestaan, gaan het verschil maken?
4. Het uitwerken van strategieën om bestaand potentieel verder te versterken en te doen groeien, nieuw potentieel aan te boren en obstakels en uitdagingen het hoofd te bieden. Wat staat ons te doen?

Crisis of Potentieel?

De auteurs in deze editie benaderen het thema ‘Crisis of Potentieel?’ vanuit radicaal verschillende kanten, achtergronden en levensopvattingen. De verscheidenheid van de bijdragen is zo groot, dat deze editie veel stof zal opwerpen voor volgende edities.

Zo is het artikel ‘Museum Europa’ van Willem Schinkel, Bijzonder Hoogleraar theoretische sociologie aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam, een mooie verdieping op het hoofdprobleem waar dit tijdschrift zich tegen verzet: de cultuur van het pragmatisme. Schinkel bekritiseert de dominante cultuur waarin ‘puf’ en ‘energie’ ontbreken om creatief te zoeken naar fundamentele alternatieven. Hij heeft het over een ‘existentiële energiecrisis’ van een samenleving die leidt aan ‘sociale hypochondrie’. Er is volgens hem een ‘ecologisch revolutionair denken’ nodig waarin keuzes gemaakt moeten worden voor alternatieve manieren om de economie in te richten.

De tweede bijdrage is een interview met Lou Keune (1938), econoom, socioloog, voormalig universitair hoofddocent aan de Faculteit Sociale Wetenschappen (FSW) aan de Katholieke Universiteit Brabant (KUB) en medeoprichter van het Platform Duurzame en Solidaire Economie. De analyse en visie van Keune zijn voornamelijk sociaaleconomisch. Hij bespreekt economische structuren zoals geldcreatie en het onderliggende systeem van de neoliberale economie. Keune draagt concrete hervormingen aan voor een andere economische orde die niet gebaseerd is op geldwaarde maar op gebruikswaarde. Hij is kritisch over het potentieel binnen Nederlandse sociale bewegingen, vooral als het gaat om politieke machtsvorming.

Het derde artikel is een ‘gesprek’ met Gandhi, de vader van India, over de crisis van onze tijd en is geschreven door Hoofdredacteur Rutger Henneman. Hij is onafhankelijk onderzoeker en werkt als voorzitter van Stichting Vredestuin aan verschillende vredestuinen in Rotterdam, waaronder de Gandhituin. Met Gandhi verkent Henneman sociaaleconomische, ‘spirituele’ en ‘ontologische’ wortels van armoede en ecologische destructie. Hij bekritiseert individueel exclusief eigendom en de cultuur van het modernisme en postmodernisme en werkt een programma uit voor een economie van waarheid, zelf-onthoudende liefde en rentmeesterschap.

Het vierde artikel is een interview met Peter van Gaalen door redacteur Shivant Jhagroe, werkzaam als promovendus bij het instituut DRIFT aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Van Gaalen is betrokken bij de organisatie van o.a. de ‘March against Monsanto’ in Bergschenhoek, bij verschillende

buurttuinen en de oprichting van de Partij voor de Dieren in Rotterdam. Van Gaalen onderbouwt zijn activiteiten op een manier die veel doet denken aan Deep Ecology. De oorzaak van de ecologische crisis moet gezocht worden in de antropocentrische houding in onze cultuur. Verandering moet voortkomen uit het besef dat natuur en het ecosysteem een intrinsieke waarde hebben, los van het nut voor ons.

Het laatste artikel is van Niels de Jong, predikant van de Rotterdamse gemeente Noorderlicht en schrijver van o.a. 'Iedereen aan Tafel' over tien jaar voedselbank in Rotterdam. De Jong houdt in deze herschrijving van een preek zijn toehoorders een spiegel voor, door bijbelreflectie en persoonlijke reflectie over de zware verantwoordelijkheid en zorg voor de aarde in deze tijd van ecologische crisis. Markant is dat De Jong het historisch ongegrond noemt om potentieel (hoop) te zien in mensen. Die brengen steeds meer schade toe aan de aarde. Hoop is voor hem gevestigd op hulp van buitenaf: God. Erkenning van de essentiële onvolkomenheid van de mens is de ultieme bescherming tegen zelfgenoegzaamheid en dus passiviteit.

Terugkerende rubrieken

De hoofdartikelen worden afgewisseld met een terugkerende rubriek 'de speldenprik'. Hiermee krijgt een auteur de mogelijkheid om in een korte tekst (van 300 woorden) een knuppel in het hoenderhok te gooien, door bijvoorbeeld één probleem of onderwerp op de kaart te zetten. Deze speldenprikken zijn op zichzelf de moeite waard. Maar nog mooier is het als ze aanleiding zijn voor nieuwe bijdragen. Tuur Ghys, onderzoeker in de sociale wetenschappen aan de Universiteit van Antwerpen schrijft de eerste twee speldenprikken.

In de eerste stelt hij het gebrek aan coördinatie aan de kaak binnen de sociale en ecologische beweging, waardoor zij 'ondanks ijzersterke argumenten (De Apocalyps) nog relatief weinig slagkracht heeft.' In de tweede speldenprik schrijft Ghys een bondig betoog tegen ontologische beloftes of het geloof dat 'de belofte van een goede afloop in de aard van onze realiteit vervat zit.'

In de rubriek 'De Klassieker' wordt in essay-vorm het belang van een specifiek boek besproken. Het kan gaan over 'klassieke of moderne klassiekers'. Rutger Henneman verkent het belang van 'Soil and Soul', van de Schotse schrijver, activist en poëet Alastair McIntosh. In de jaren '90 streden twee Schotse dorpen tegen grote internationale bedrijven om het land waarop en waarvan ze leefden. McIntosh hielp deze dorpen. Hij ziet hun strijd als

voorbeeld voor het proces waarin elke lokale gemeenschap in de eigen cultuur kan graven naar spirituele wortels die kracht geven aan het gemeenschapsleven, om een gebroken band met het land en medemens te herstellen.

Opwaaierend Stof

De diverse bijdragen in deze eerste editie hebben een multi-dimensionaal probleemveld ontgonnen. Er zijn verschillende crises aangewezen en verschillende fundamenteen voor die crises, van economische instituties en systemen tot spirituele, ontologische, existentiële wortels en de essentieel onvolkomen aard van de mens. Er zijn verschillende visies verwoord voor een betere wereld. Er zijn concrete sociaaleconomische hervormingen voorgesteld en onderbouwd. Er zijn strategieën verwoord om bestaand potentieel te ontwikkelen en te doen groeien, variërend van het ontwikkelen van politieke organisatiekracht tot het cultiveren van een spirituele ontologie. Genoeg stof dus die in volgende edities aanleiding kan zijn voor nieuwe bijdragen.

De Redactie

Rutger Henneman, Hoofdredacteur

Tuur Ghys

Jos Hoevenaars

Shivant Jhagroe